

grebenom, rdeča lica, bela ušesa, rdeča podbradka pa siv kljun. Vrat je obraščen z dolgimi, ozkimi, visečimi peresi. Nogi sta visoki; perje po stegnih se dobro oprijemlje, tudi peruti se dobro pritiskata života. Najkrajše perje po sedlu seza do kolena (pravilno rečeno pête), najdaljše pa se vleče po tleh. Široko pa je $2 \frac{m}{m}$ in do $50 \frac{c}{m}$ dolgo. Repna peresa, koja imajo navadni petelini široka in ravna, so pri Feniksu ozka in dolga ter tako zakrivljena kakor „srpi“ navadnih petelinov. Reklo bi se lahko, da jih ima Feniks — petelin namesto dveh dvajset, vse ene dolžine, katera doseže $1 \frac{m}{m}$ do $2 \frac{m}{m}$ $50 \frac{c}{m}$.

Akopram gojijo Fenikse le zaradi njihove krasote, vendar imajo te kokoši dobro lastnost, da pridno neso. Na Japonskem mora petelin vedno sedeti na drogu blizu stropa, nekoliko nižje pa ima rep podprt z drugim drogom, da si ga ne polomi in ne pokvari. Dvakrat ali trikrat na dan navijejo Japonci rep petelinov na papir in ga pritrdijo v tem položaji (enako „papilotom“), potem pa denejo petelina na tla v ograjo, koder se kokoši sprehajajo, da se ž njimi nekoliko pokratkočasi, nato pa mora iti zopet nazaj na svoje mesto premišljevat minolost tega sveta.

V Evropi, kjer nismo tako prenatani, šetajo se petelini prosto po suhem pesku. Res se prelepi rep nekoliko obtolče in obrabi, vendar je žival tako bolj zdrava. (Dalje nasled.)

Konjska dirka v trab.

Ker misli c. kr. kmetijska družba kranjska pričeti prirejati konjske dirke v trab, in sicer prvo uže to jesen v Šent Jarneji na Dolenjskem (tist dan popoldne, ko bode ravno tam premovanje konj), zato hočemo razložiti našim bralcem, ki so konjerejci ter se zanimajo za to reč, kaj so konjske dirke v trab, kaj jim je namen, kaj je njih korist.

Vrednost konja in tudi vsake druge domače živali je zavisna od njegovih notranjih in vnanjih lastnosti. Vnanje lastnosti njegove so njegova pravilna postava in rast, in z ozirom na to pravimo, da je konj toliko več vreden, kolikor lepši je. Notranje lastnosti so pa tiste, ki izvirajo iz konjeve notranje sestave, ki so torej zavisne od pravilnega in njegovi naravi primernega sodelovanja vseh telesnih delov, to je organov in udov. Najvažnejša notranja lastnost konjeva je rabnost za delo. Na kmetih je imenitna rabnost konj za težko delo ali pa za vprego v kočije. Konj zadnje vrste sicer kmet ne vzgojuje za se, ampak za prodaj, dobi pa za nje toliko več, kolikor so lepši in čim bolj tečejo. Ako je res, da so hitri konji več vredni nego počasni, onda naj konjerejec gleda, da ne vzgoji samo lepega, ampak tudi hitrega konja. Kako naj pa ravna? Samo ob sebi je umevno, da bode vzredil tako žrebe, kakeršna sta bila žrebec in kobila, in ako ga še dosledno pravilno odreja,

lahko bode še boljše od njegovih staršev. Torej velja načelo: kolikor boljše kobilu imaš in h kolikor boljšemu žrebcu jo pripustiš, toliko lepšega žrebeta se smeš nadejati. Dobra izbira staršev in umna vzreja pa ni še vse, poskušati moraš žrebetu tiste lastnosti, ki so ti posebno važne, popolniti in ojačiti.

Zelo važna lastnost konja za vprego v kočijo je hitrost. Konjerejec, ki umno vzgojuje take konje, uril jih bode tudi v hitrem teku. Veča ali manjša hitrost je sicer konju prirojena, a konjerejec jo lahko izdatno poveča, in to, ako konja vadi in uril. Človek je z umnim ravnanjem z domačimi živalimi uže mnogo njih notranjih in vnanjih lastnosti izdatno zboljšal, zlasti pa konjsko hitrost. Konjereja na Kranjskem, zlasti na Dolenjskem, in to pa posebno še okoli Šent Jarneja je na čast tamošnjim kmetovalcem res prav lepo napredovala. Vzrejajo najlepše konje za kočijo ter jih precej drago prodajajo, a bi jih še draže, če bi sloveli dolenjski konji tudi za hitre dirjače. Smelo trdimo, da bi Dolenjci prodajali svoje konje še dvakrat, trikrat draže, ko bi bili na glasu hitrih dirjalcev. Kakor si je Dolenjec priredil konj, ki se odlikujejo z lepo vnanostjo, tako si more tudi takih, ki slove za hitre. To si je namenila poskusiti naša c. kr. kmetijska družba v Ljubljani.

Rekli smo, da se da marsikatera notranja lastnost živalska zboljšati in ojačiti, ako žival primerno urimo in vadimo. Povečane in ojačene lastnosti pa prenese potem žival tudi na svoj zarod, in tako si moremo dokopati po več rodovih do splošno zboljšanega plemena. Ogrska goved na pr. daje jako malo mleka; na širnih ogrskih pašnikih na pr. so velike krave, ki imajo komaj toliko mleka, da morejo tele živiti. Zakaj? Zato, ker se Oger za to lastnost govejo nič ni brigal, on ni rabil mleka, zato tudi ni krav molzel. Pametni kmetovalci na Ogrskem, ki so drugače dobre lastnosti te govedi vedeli ceniti, pričeli so se brigati tudi za mlečnost in znali so z umno izbiro in z dosledno molžo tudi mlečnost zboljšati. Vzemimo drug vzgled. Angleški polnokrvni konji so znani kot najhitrejši dirjalci v galop po vsem svetu. Ta njih hitrost je pa večja od rodu do rodu, in sicer tako, da bi, če bi vzeli najhitrejšega konja, ki je živel pred tridesetimi leti, danes prišel, dirjajoč s sedanjimi angleškimi konji, daleč odzadi za vsemi drugimi na cilj. In kako so to dosegli? Oni urijo svoje konje v hitrem teku, in to dosledno ven in ven, izbirajo za pleme najhitrejše živali, in le tako je mogoče, da vzrejajo konje, ki so od 10 do 100 tisoč goldinarjev vredni.

Ako hočejo torej Dolenjci svoje konje narediti hitrejše, morajo jih pravilno vaditi v hitrem teku. Take vaje v hitrem teku bomo popisali v prihodnji številki. Predobro pa poznamo naše kmetovalce, kateri bodo, prebravši tudi te vrste, morda rekli, da prav govorimo, a svojih konj vendar ne bodo vadili hitrosti. Da jih do tega dovedemo in tako rekoč rahlo prisilimo, pa je ravno namen konjskih dirk v trab, katere bo kmetijska družba prirejala. Konjska dirka v trab ni sama sebi namen, ona ni igrača, ampak je javen izpit ali izkušnja, pri

kateri naj konjerejci pokažejo, kako so znali vaditi in uriti svoje konje. Posestniki najurnejših konj bodo pa dobili visoke premije ali dobitke ter bodo tako počeščeni pred vsem svetom. Korist konjskih dirk je torej ta, da izpodbujajo kmetovalca rediti hitre in zatorej več vredne konje. Konečno pa pristavljamo, da hočemo v tem listu tudi še popisati, kako se vrše take dirke, in, ako se bode pokazalo, da se naši konjerejci zanimajo za to reč, skrbela bode kmetijska družba tudi za to, da dobimo v deželo ruskih trabskih žrebcev, ki po vesoljnem svetu slove zaradi svoje hitrosti.

Škropilnica za trte.

V 23. letošnji številki našega lista poučili smo vinarje, kako naj ravnajo s trtami, da jih ozdravijo od strupene rose. Rekli smo, da jih je najbolje škropiti z zmesjo od bakrenega vitrijola (galice) in apna. V podobici 1. v današnjem listu kažemo našim bralcem tako škropilnico, in sicer Allweilerjevo. Ta škropilnica je kaj rabna, lično in trdno izdelana ter prši tekočino z veliko silo in jako fino razdeljeno na trte. Vsled teh njenih lastnosti je zelo lahko ž njo škropiti, in potrebuje se zelo malo tekočine, kar je za velike vinograde, ki so zelo oddaljeni, posebno dobro. Na oralo vinograda treba 2 do 3 hektolitre tekočine. Kmetijska družba mora v svoji drevesnici škropiti hruške, ker jim tudi neka glivska bolezen škoduje. V ta namen rabi omenjeno škropilnico in je zelo zadovoljna ž njo. Le eno napako ima, in ta je njena visoka cena. Škropilnica stoji namreč 27 gld. 50 kr. Kdor jo pa naroči pri Ivanu Wegschaidler-ji v Ptuji po naši družbi, dobi jo pa 1 gld. ceneje.

Podoba 1.

Nekoliko besed o paši in o zeleni klaji.

Vsekakor in po pravici je paša živini narurna in nje zdravju najugodnejša krma, in zato boljše od klaje. Po pašnikih se žival svobodno giblje po svežem, zmerom zdravem zraku ter odbira izmed mnogovrstnih zelišč tistih, ki jej najbolj ugajajo. Zatorej vpliva vztrajno bivanje na planem zelo močno na zdravje in veselo spropevanje živali. Vsakdanje sprehajanje po pašnikih pospešuje hitro pretvarjanje snovi v živalskem telesu ter pretvarja vso hrano v kri in meso. Važno je pomniti, da se po pašnikih živali vedno le zmerno gibajo, sprehajajo in letajo, nikoli pa ne toliko, da bi opešale. Nekateri jih preveč naganjajo. Vsled tega so močno utrujene, tako da nečejo žreti, dokler se ne odpočijejo. Kdor tako ravna, škoduje svoji živini, ker jo preveč muči s preveliko hojo in naganjanjem. Tega ni bati se na

pašnikih. Živali letajo, kolikor jim se ljubi in njih zdravju ugaja.

Ne da se pa tajiti, da ne bi zganjanje na pašo imelo svojih slabih strani. Mnogo jih je, na primer: prevelika vročina, deževje, neenakomerna krma, zdaj je prebujna, zdaj prepusta in prepričla. Časih zmanjka pitne vode, in dostikrat so pašniki predaleč od hleva. Živali pridejo tukaj v marsikatere nezgode in nesreče, katerih po hlevih dobro izogibljejo. Po pašnikih nalezejo živali dostikrat bolezn, katerih po hlevih nikoli ne dobijo. Nadalje pripominamo, da živali veliko laže in hitreje pomagamo, če v hlevu zbolijo, nego na paši. Toda živali pogrešajo po hlevih blagodejnega svežega zraka in prostega gibanja po njem. Vrhu tega se lotijo živali po hlevih tudi bolezn, ki jih po pašnikih ni.

Zatorej moramo reči, da ima oboje nekaj ugodnega, a tudi nekaj neugodnega, namreč zganjanje na pašnike in zadržavanje živine po hlevih. Kdor pa reč prav presodi, priznaval bode, da se nezgode po pašnikih dajo mnogo laže skrbeti in zmanjšati. Vremenskim izpremembam se privadi sleharno živinče polagamo ter postane za nje manj občutljivo. Kdor vrlo pazi, odvrčal bode uspešno tudi vsakojake bolezn, katerih živali navadno dobivajo na paši, vsaj njih število lahko skrbimo.

Z ozirom na vzrejo zlasti plemenske in vprežne živine, ima paša veliko prednost mimo klaje v hlevu, ker v takih slučajih je gledati najprvo na prirodni primerno rast in ugodno krmljenje mlade živine. Polaganje po hlevih pa ima zopet drugih prednosti: živali dobivajo hrane enakomerno in določeno množino, česar na paši ni, pa tudi biti ne more.

(Dalje nasled.)

Razne reči.

* Zakaj Gorenjcem spomladi burja rž jemlje? Pred nekoliko leti slišal sem vsako spomlad skoro vse kmetovalce tožiti: letos bomo morali ovsen kruh jesti. Na vprašanje, zakaj, odgovarjali so mi: burja nam je vso rž vzela. Seveda mi ta odgovor nij bil razumen, a spominal sem se ga kasneje večkrat, ko sem uže vzroke pozvedel, zakaj burja ravno rž jemlje. Malokateri kraj na Slovenskem ima prve spomladanjske dni toliko mrzlih vetrov, izimši Vipavo, kakor ravno Gorenjsko. Precej ko sneg skopni, začena burja pihati; močna ni, pa mrzla je; ona posuši poprej zmrzlo polje hitro in pokonča v tem času rž in tudi pšenico. Vzrok temu je to: zemlja je bila, ko je bil sneg skopnel, zmrzla, za 2 palca včasih še več, od spodnjega sveta vzdignena. Ravno v tej globočini imata pa rž in pšenica svoje korenike. Ko se zmrzlina nekoliko zmanjša, vzdiguje se zemlja najbolj in vleče s seboj rž in pšenico na kvišku; tako sta ti rastlini v nevarnosti, da se jima korenike ne odtrgajo, ker se vedno nekoliko korenin vsake rastline drži spodnjih tal. Da se je zemlja zaradi mraza vzdignila, vsak lahko